

ENHAVO

ANTAŬPAROLOJ	5
LA FUNDAMENTA GRAMATIKO	15

LA VORTO

I. ORTOGRAFIO KAJ INTERPUNKCIO

La ortografio	23
La interpunkcio	26

II. FONETIKO

Sonoj kaj literoj	39
Akcento	40
Silaboj	40
Longeco de vokaloj	40
Vasteco de vokaloj	42
Konsonantoj	47

III. MORFOLOGIO KAJ SINETIO

Vortospecoj kaj vortofunkcioj	53
La substantivo	59
La komunaj nomoj	59
A. La aj-substantivoj	60
B. La ad-substantivoj	63
La propraj nomoj	64
La pronomo	70
Personpronomoj	71
Posedpronomoj	76
Montraj pronomoj	77
Rilatpronomoj	81

Demandopronomoj	83
Sumigpronomoj	84
Nedifinaj pronomoj	86
Neaj pronomoj	88
La adjektivo	90
Kvalifikaj adjektivoj	90
Determinaj adjektivoj	94
La artikolo	94
La adjektivpronomoj	100
La numeraloj	108
La adverbo	117
Primitvaj adverboj	117
Derivitaj adverboj	130
La verbo	132
La formoj de la verbo	132
La voĉoj, tempoj kaj modoj	136
La aspektoj	141
Uzado de la tempoj	146
Tempoj simplaj kaj kompleksaj	146
La kompleksaj tempoj en la praktiko	152
Valoro de la tempoj	159
Uzado de modaloj kaj modoj	160
Uzado de la voĉoj	164
La prepozicioj	171
La konjunkcioj	174
La subjunkcioj	176
La interjekcioj	178

LA FRAZO

I. LA VORTSINTAKSO

A. Substantiva kerno-vorto	187
I. La epitetoj	187
Adjektiva epiteto	187
Substantiva epiteto	189
II. La suplementoj	197
Suplementoj de aj-substantivo	197
Suplementoj de ad-substantivo	205
B. Adjektiva kerno-vorto	211
C. Adverba kerno-vorto	214
D. Verba kerno-vorto	215

II. LA PROPOZICIO-SINTAKSO

I. Strukturo de la Propozicio	219
La subjekto	219
La subjekto de la ago	220
Akordo de la subjekto	222
La refleksivo	223
Tipoj kaj ekzemploj	226
A. Ago en predikata verbo	226
B. Ago en nepredikata verbo	227
C. Ago en substantivo	228
D. Ago en adjektivo	230
Pliampleksigo de la refleksivo	230
Sensubjektaj propozicioj	232
La predikato	233
A. La ag-propozicio	233
B. La ec-propozicio	235
C. La atribuado	238
La objekto	243
Substantiva objekto	243
Infinitiva objekto	251
La adjekto	253
Formo de la adjektoj	254
Specoj de adjektoj	259
La lokaj adjektoj	259
La tempaj adjektoj	267
La stataj adjektoj	270
La modalaj adjektoj	277
La koncern-adjektoj	284
II. La Specoj de la Propozicioj	289

III. LA FRAZSINTAKSO

La Kompleksa Frazo	295
A. Kunorditaj propozicioj	296
B. Suborditaj propozicioj	302
Subpropozicioj kompletivaj	302
Subpropozicioj epitetaj	318
Subpropozicioj adjektaj	323
Subpropozicioj stataj	330
Subpropozicioj modalaj	337
Verbotempoj en subpropozicioj	354
Vortordo	358

PLENA GRAMATIKO DE ESPERANTO

LA VORTO KAJ LA FRAZO

K. KALOCSAY

G. WARINGHIEN

III. kompletigita eldono

1958

ELDONIS ESPERANTO-PROPAGANDA CENTRO - MILANO

Ĉiuj rajtoj rezervitaj

Copyright by « Esperanto-Propaganda Centro »
Milano, 1958.

Printed in Italy by « Ind. Grafiche Bernabei e C. »
Via Orti N. 16 - Milano.

ANTAŬPAROLOJ

AL LA UNUA ELDONO

La unua sento, kiu verŝajne atakos la leganton ĉe la ekrigardo al tiu ĉi libro, estos timo, kaj lia unua penso — amara bedaŭro pri la liliputa 16-regula gramatiketo de 1888. Li konsoliĝu pensante, ke ankaŭ li mem ne povus survesti sian unuajaran pantaloneton, kaj ke tiu ampleksiĝo de la gramatiko nenion alian signifas krom evoluo kaj kresko de la lingvo. Kaj pri tiu punkto, ni esperas, oni povas nur ĝoji.

Dua senkulpigo: lingvo estas tre vasta kaj kompleksa mekanismo. Estus facile sistemigi ĝin per kelkaj tre ĝeneralaj trajtoj, aperigi ĝiajn ĉefliniojn. Sed se oni vere volas studi ĝin detale, prezenti respondon al ĉiuj etaj demandoj, kiujn ĉe ĉiu frazangulo metas la milforma, ĉiamvaria homa penso, estas necese verki iom pli ampleksan libron.

Trie, oni devas memori, ke nian internacian lingvon uzas ne animkonsistaj anĝeloj, sed enkorpiĝintaj homoj: ili ĉiuj havas en sia spirito, profunde gravuritajn, la kutimojn, apartaĵojn, idiotismojn de sia patrina lingvo. Ne estas facile al ili « formeti la malnovan homon kun liaj agoj », fremdigi al sia penso tiel ofte iritajn vojojn kaj vojstrekojn. Oni devas kalkuli kun tiuj naciismoj, kribri ilin, akcepti tiujn, kiuj estas ĝenerale uzataj kaj ne tro pikas la logikon, forpuŝi la aliajn — kaj tiun disjuĝon oni ne povas fari sen granda detalado. Tiel oni povas argumenti, ke en nia gramatiko la malfaciloj venas ne de Esperanto mem, sed de la naciaj lingvoj.

La ĉi-supraj konsideroj povus esti rigardataj, kiel motivoj de sindefeno antaŭ tiel malsimpla tasko. Ni tamen aŭdacis entrepreni ĝin pro la jena kialo. La decida fakto en la historio de Esperanto estis, ke ĝi transvivis sian kreinton. La morto de Z., anstataŭ malfortigi la movadon, ŝajnis streĉi ĉies energion, kaj laŭ la kuraĝa ekzemplo de la Majstro mem, kiu ĝis sia lasta horo tradukadis Andersen kaj la Biblion, ĉiuflanke multiĝis penadoj por riĉigi nian literaturon per tradukoj kaj originaloj. La amaso de ĉiuj tiuj verkoj estas nun sufiĉe granda, por ke oni sentu la bezonon de ĝenerala trarigardo kaj kontrolo de la lingvouzo, cele al kribrado kaj fiksado. Tia laboro estis jam farita por la leksikologio per la Plena Vortaro, en kies ellaborado partopre-

nis unu el la aŭtoroj de ĉi tiu libro. Ni provas nun similan laboron super la gramatiko. Ni mallonge indiku nian metodon.

Ni, antaŭ ĉio, studis kaj reduktis al reguloj la uzadon de Zamenhof, kaj de la bonaj klasikaj verkistoj. Estas kompreneble, ke ĉiu gramatiko devas sin apogi unuavice al la zamenhova lingvuzo. Al tiu principo tamen ni faris du esceptojn:

1. Ne en ĉiuj detaloj la nuna lingvo sekvas la zamenhofan, kaj aliparte ankaŭ mem la zamenhova lingvuzo ne estas tute unueca: ekzistas provoj, kiujn Z. poste forlasis. Do, se io jam ne estas uzata kaj diversas de la pli ofta kaj logika formo, tion ni ellasis aŭ markis per malaproba noto, eĉ se ĝi estas zamenhova.

2. En la ĵus menciita materialo, kiel ajn vasta ĝi estas, kelkaj punktoj restis aŭ dubaj, aŭ eĉ tute ignorataj: ni provis ŝtopi ankaŭ tiujn breĉojn. Tiaj lokoj, vere, ne estas multaj en la libro; plejparte ni tenis nin al la principo: « konstati, ne proponi ». Kie ni malobeis tiun ĉi principon, tie ni avertis la leganton aŭ per aparta klara formulo (« por tio sin proponas..., oni povus uzi..., estus oportune uzi... », ktp.), aŭ per distinga prestipo: pli malgrandaj literoj aŭ loka apartigo en notojn ĉe la paĝpiedo.

Per tiuj rimedoj ni volis samtempe garantii, ke oni trovu en la libro ĉiujn bezonatajn proponojn, kaj ke ĝi estu tamen fideinde « oficiala ».

Ne estos superflue skizi la metodon, kiun ni sekvis por ŝtopi la aluditajn breĉojn. Por tio, ni helpis al ni kaj per la hodiaŭ montriĝantaj tendencoj de la lingvo, kaj per la ĝeneralaj kutimoj de la eŭropaj lingvoj, kaj fine per la abstrakta logiko. Ni klasas tiujn kriteriojn laŭ malkreska ordo de valoro. Efektive, tra nia tuta studado, ni ofte rekonis, ke la pura logiko ne estas la ĉefa potenco en lingvo, ke ofte venkas ĝin formaj aŭ pensaj analogioj, kaj estus rigidigi kaj iel kadukigi la lingvon, se oni submetus ĝin al la ŝtalaj reguloj de la logiko. Tiun instruon ni ricevis de Z. mem; dum sia tuta vivo li obstine kontraŭstaris la raciistajn decidemulojn, kiuj postuladis matematikan regulecon en ĉiuj detaloj de la lingvo kaj aprioran konstruadon de « plena gramatiko »: lia rifuzo elverki tian gramatikon venas nur de tio, ke li preferis lasi al la vivo la solvon de multaj problemoj, kiujn la racio per si mem estus eble povinta tranĉi, sed ne malnodi. Se, dank' al la admirinda peno de tiom da verkistoj, ni povis nun entrepreni la taskon, kiun li en 1908 juĝis tro frua, ni tamen intencis ne malobei lian konsilon, kaj kiel eble plej respektis la rajtojn de la vivo, eĉ se devus iom suferi tiuj de la geometria logiko. Tamen, ĉiufoje, kiam en la svarmo da detaloj oni povis distingi la direkton de granda lingva tendenco, ni penis lumigi ĝin, kaj tiel difini la vojon de la evoluo (oni vidu ekzemple la ĉapitrojn pri la pasivo aŭ la refleksivo).

Terminologio kompleta estas nepre necesa por tia verko. En E-o la morfologio havis sufiĉe ellaboritan terminologion, sed la sintakso estis tute neglektata. Ni devis do ŝtopi breĉojn ankaŭ ĉi-rilate. Ni petas la leganton, ke li ne timu nekonatan terminon, se li okaze trovas tian; li elserĉu ĝin el la indekso kaj tiam li vidos, ke tia termino nova alportis por li ankaŭ ideon novan, aŭ de nova flanko prilumitan. En kelkaj okazoj ni faris terminon por akiri koncizon: *prepozitivo*, ekzemple, estas *substantivo antaŭata de prepozicio*.

Fine ni povas deklari, ke ni zorgis pri kiel eble plej senpartia internacieco en la difino kaj fiksado de nia gramatika doktrino. La fakto, ke niaj gepatraj lingvoj ne apartenas al la sama lingvistika grupo (unu estas hungara, la alia franca) estis por ni grava helpo kaj donos garantion al la uzanto. Estas ja vere, ke ni dividis inter ni la laboron (Kalocsay faris la *Fonetikon*, la *Vortfaradon*, kaj el la Sintakso la *Kompleksan Frazon*; Waringhien la *Morfologion* kaj *Sinetion* kaj el la Sintakso la *Vort-sintakson* kaj *Propozici-sintakson*), sed la du aŭtoroj estas tiel ligitaj per komuneco de penso kaj de metodo, ke tra la tuta libro plektiĝas la konceptoj de ambaŭ, kaj nur malmultaj pecoj apartenas sole al unu el ili.

Ni ne estus povintaj fari ĉi tiun verkon sen la jam tre vasta laborado de niaj antaŭantoj. Ni deklaras tie ĉi nian grandegan ŝuldon al la esp-istaj vortaristoj kaj gramatikistoj, speciale al

L. L. Zamenhof (Lingvaj Respondoj)

Louis de Beaufront (Commentaire sur la Grammaire Esperanto)

Paul Fruictier (Esperanta Vortfarado kaj Esperanta Sintakso)

Camille Aymonier (Grammaire Complète)

Török Péter (Normala sintakso de E-o)

de Saussure (La logika bazo de la vortfarado en E-o)

Velten (Ausführliche Grammatik des E.)

Walter Lippmann (ar. Zamenhofs Sprachliche Gutachten; Raporto pri la Sekcio de Gramatiko antaŭ diversaj kongresoj)

E. Wüster (Enciklopedia Vortaro; Internationale Sprachnormung; das Verhältniswort in E.)

Varankin (Teorio de Esperanto)

Göhl (Ausführliche Sprachlehre des E.)

kaj al ĉiuj, kies studoj estis por ni profita helpo; interalie al s-roj Bastien, P. Carreiro-Neto, Meguru Takahaŝi, Teo Jung. Aparte ni

volas mencii s-rojn *Grosjean-Maupin* kaj *Butler*, kiuj, la unua en la « Versions » respondaj al la Gramatiko de Aymonier, kaj en la Plena Vortaro; la dua en la « Lingvaj Notoj pri la Malnova Testamento » liveris al ni riĉegan rikolton da zamenhofaj ekzemploj. S-ron Butler ni dankas ankaŭ pro la afabla revizio de la presprovoj. Kaj ĉu inde forgesi Literaturan Mondon, kiu ebligis la eldonon de tiu ĉi verko?

Budapest - Lille, 1935.

AL LA DUA ELDONO

La rapida elĉerpiĝo de la unua eldono pravas, ke la verko plenigis senteblan mankon, kaj ke vasta publiko interesiĝas pri tiaj studoj, dezirante alproprigi la lingvon en ĉiuj detaloj. Tiu interesiĝo kvazaŭ devigis nin pliperfektigi la duan eldonon kun konscienca konsiderado de la kritikoj. Se ni malakceptis kelkajn, ni tion faris — oni bonvolu kredi — ne el blinda memestimo, sed el seriozaj motivoj. Ne estos superflue diri pri tio kelkajn vortojn.

Oni riproĉis, eĉ akre, pri nia malfideleco al la Zamenhofa lingvo. Nu, sufiĉas trafollia la libron por konstati la malon: preskaŭ ĉiun regulon ni ilustris per Z-a ekzemplo (*); pri ĉiu duba punkto ni konsultis lian lingvuzon. La ĉefa utilo de la verko estas ĝuste, ke ĝi ebligas tuj informiĝi, kiel Z. solvis iun demandon, dum ĝis nun oni povis tion fari nur post longa relegado de liaj verkoj. Ni tenis nin tiel konsciencie al ĉi tio, ke aliaj nin akuzis pri « Z-a snobismo ». Sed ni devis ja konstati la fakton, ke la nuna lingvo en kelkaj punktoj ne sekvas la Z-an uzadon: kaj ni ne povis ne aprobi tiujn *vivantajn* formojn, kiuj al ni ŝajnis pli logikaj kaj oportunaj. Plejparte temas pri malgravaĵoj: neuzo de *kiel* post *ol* (1), kaj de *kvazaŭ* post *ŝajnigi* (2); neuzo de *u-modo* post *timi* (3) kaj post *ĝis* (4); malpli ofta uzo de *-ad-* (5); perfekta kondicionalo por pasinteco (6); *iu ajn* anst. *kiu ajn*, kiam ne temas pri rilatpronomo (7). La akuzativon post *po* (8), kaj la infinitivon post *sen* (9) oni ne povas diri kontraŭ-Z-aj, ĉar la unuan li diris same bona, kaj la duan li mem uzis kelkfoje. La neuzo de nedifina artikolo (10) baziĝas sur Fundamenta regulo. Ĉi tiu listigo eble moderigos la facilan indignon de kelkaj, precipe se ili konsideras, ke en multe pli multaj punktoj ni klopodas rekonduki al la Z-a modelo.

Oni riproĉis al ni la komplikecon. Nu, ĝi estis neevitebla. Por pritrakti detale vivantan lingvon, oni devas ĝin aranĝi en kadroj, se oni ne volas fali en ĥaoson de neligitaj, splitaj rimarkoj. Kro-

(*) Ni rimarkas, ke niaj Z-aj citaĵoj nur en la ekzemplo-dona parto estas nepre fidelaj; la ceteron ni ofte devis mallongigi, aŭ ŝanĝi por doni al elтираж memstaran sencon.

me, ĉar temas pri internacia lingvo, ni devis forgesi ĉiujn naciajn sistemojn kaj konstrui ian absolutan gramatikon bazitan nur sur la racio. Ni devis do fari sisteme la tutan skeleton de la homa lingvo por meti sur ĝin la vivantan karnon de E-o. Sed tio eblis nur ĉe zorgega difinado de ĉiuj vortspecoj kaj funkcioj — kaj tion oni ne povas fari sen taŭga preciza terminaro. Aliflanke, ni devis eliri ne el la lingvoelementoj (tio estas tasko de vortaro), sed el la esprimotaj rilatoj: tiel, ekz-e, ni ne povis pritrakti laŭvice la prepoziciojn, sed ni devis distingi la *okazojn* de ilia uzado, do la adjektojn kaj suplementojn. — Ke tia verko ne estas por komencantoj (kiel multaj emfazis), tio estas evidenta: kiu povas studi Esp-lingvan gramatikon, tiu ja devas scii jam la lingvon. Sed ke progresintoj povas ĝin konsulti sen kaprompo, tion certigas detala indekso kaj abundaj ekzemploj, kiuj komprenigos la regulon eĉ sen troa atento al ties abstrakta formulado.

Oni riproĉis, ke ni kelkfoje proponis novaĵojn. Nu, eble ni estas pekaj, ke trovinte ĉe la sistema lingvo-tralaborado kelkajn breĉojn, ni ne povis rezisti la tenton ŝtopi ilin. Sed, unue, ni ĉiam lojale kaj okulfrape evidentigas, ke temas nur pri diskutibla propono, ne pri regulo; due, tiuj proponoj estas nur aldonoj, neniam ŝanĝoj; trie, ni akcentas, ke ni ne rigardas ilin gravaj, neniel volas ilin trudi. Se la lingvuzo akceptos ilin — bone; se ne — tio neniel tuŝos la lingvo-sistemon de ni skizitan. Se ni menciis ankaŭ jam eksmodiĝintajn proponojn, ankaŭ tio ne estas senmotiva: oni ja povas renkonti ilin, kaj tiam estas oportune ekscii, kiel sin tenas la lingvuzo koncerne tiujn formojn.

Oni asertis, ke «kategoria divido de radikoj tute ne ekzistas». Sed, eĉ se ne konsideri nian demonstradon (§ 282), kial do Z. tradukis en la Universala Vortaro ĉiun radikon per samkategoria vorto en la 5 lingvoj? Nenio estus pli facila, por neprigi ilian senkategoriecon, ol traduki ilin substantive en unu lingvo, adjektive en dua, verbe en tria ktp. Aliaj, pli singarde, asertis nur, ke tiu divido jam eksmodiĝis: la lingvo pli kaj pli liberiĝas de ĝi. Nu, ĝuste la malo estas vera: tio, ke oni pli kaj pli ŝparas pri la sufiksoj (precipe *ec* kaj *ad*), signifas klare, ke oni pli kaj pli fruktuzas la kategoriecon kaŝitan en la nudaj radikoj.

Pluraj opiniis la libron tute senutila; sed ili, ĝentile, nur konjektis tiun opinion, citante la vortojn de unu el ni, aliloke skribitajn: «... tute ne necesas, ke oni lernu ĉiujn ĉi regulojn... Dio gardu!». Nu, tio estas ja vera: ĉe lingva lerto kaj logikkapablo ĉiu ja povas trovi pli-malpli ĝustan vojon de esprimo. Sed se tio sufiĉas en la ordinara parolo kaj skribo, ja ne en la scienco kaj literaturo: tie oni devas trovi la plej ĝustan, la sole ĝustan,

konforman al la t. n. *spirito de la lingvo*. Kiu sin bazas nur sur la Fundamenta Gramatiko, tiu komencas tie, kie la unuaj verkistoj de Esp-o: por li ne ekzistas tiu lingva trezoraro, kiu evoluis per la penoj de tiel multaj aŭtoroj. Tiu trezoraro prezentas propre la lingvan « spiriton »; ĝin ni volis kapti en regulojn kaj transdoni en facile konsultebla libro. Oni ofte plendis, ke neseriozaj esp-istoj restas « eternaj komencantoj »; al la seriozaj ni volis doni la rimedon ne fariĝi « eternaj rekomencantoj ».

Pli ol tiaj ĝeneralaj kritikoj, estus utilintaj multaj detalaj. Kaj ni petis pri tiaj: ni proponis al S-ro *Rollet de l'Isle*, prezidanto de L. K.; ke la libron detale kritiku la Akademio. Estus por ni granda ĝojo, se la dua eldono estus pretiĝinta baze de tiu kritiko. Sed, malgraŭ la komplezaj klopodoj de la afabla Prezidanto, la cirkonstancoj malhelpis, ke la Akademio okupiĝu pri la verko tiel funde, kiel ni esperis. Tamen ni ricevis plurajn valorajn konsilojn kaj rimarkojn, por kiuj ni kore dankas gesinjorojn: *W. Bailey* (abundaj ĝustigoj de Z-aĵoj!), *Leo Belmont*, *M. C. Butler*, *P. Christaller*, *P. Corré*, *H. Dresen*, *E. Drezen*, *E. G. Dodge*, *V. Inglada*, *T. Pump*, *A. Stamatiadis* kaj *Lidja Zamenhof*. Ni esprimas nian ŝuldon ankaŭ al s-ro *Rollet de l'Isle*, el kies verketo pri la malsimplaj verboformoj ni multe profitis.

Kiel ni diris, la verkon ni submetis al detala revizio. Tamen, veraj ŝanĝoj troviĝas nur pri kelkaj malgravaj punktoj: plejparte temas pri pli detala ellaboro, ekz-e ĉe la adjektoj (*) kaj suplementoj, pri pliunuecigo, pri plikomprenebligo de klarigoj, pliperfektigo de dividoj ks. Per la komuna tralaboro la dua eldono fariĝis eĉ pli komuna verko de ni ambaŭ, ol la unua: ĝi esprimas pri ĉiu punkto nian plene akordiĝintan opinion.

Ni esperas, ke la dua eldono, kiun ni rigardas definitiva, havos same favoran akcepton kiel la unua. Ni esperas tion en la intereso de la lingva unueco kaj perfekteco, kiujn akceli ni klopodis per nia laborado. Ĉar, por diri nian tutan penson, ni deziras, ke, anstataŭ senfine kaj iom vane diskutadi, oni paceme konsentu pri la solvoj, kiujn ni prezentas (**).

Tiun ŝajne aŭdacan peton ni metas ne senpripense. Se ne konsideri niajn detalajn studojn kaj niajn ofte tre ampleksajn motivadojn, kiuj almenaŭ tiel bone pravigas niajn solvojn, kiel aliaj motivadoj aliajn — restas, kiel decida fakto, ke ĉi tiu verko *ekzistas* kaj estas eĉ la sola, kiu entenas vere detalan esploron de E-o. Se unuecigo de lingvo kaj stilo estas io grava (kiel

(*) Estu al mi permesite diri ĉi tie, ke la admirende logikan klasifikon de la adjektoj ni ŝuldas al K. Kalocsay. G. W.

(**) Ne temas, kompreneble, pri la punktoj, kiuj estas nur personaj proponoj, kaj kies kontestebleco estas evidenta el la teksto (*oni povus uzi... ktp.*).

ĉiuj, cetere, konfesas), ĝi povas efektiviĝi nur sur la bazo de kompleta, al ĉiuj alirebla gramatiko: tian bazon liveras ĉi tiu libro, kaj ne estus la intereso de E-o, se oni facilanime preterpasus la proponiĝantan okazon.

Viena Kongreso, 1936.

AL LA TRIA ELDONO

La dua eldono plu ne estas havebla (granda parto de la ekzempleroj neniigis dum la dua mondmilito), kaj tial estas granda ĝojo por ni, ke, dank' al la entreprenemo de bonvola amiko, doniĝis eblo por la tria eldono de la libro.

En la antaŭparolo al la dua eldono ni skribis, ke tiun eldonon ni rigardas definitiva. Pruviĝis tamen, ke tio estis senpripensa: por la tria eldono ni ree tralaboris kelkajn ĉapitrojn, tiun pri *po*, pri la identigaj stataj adjektoj kaj pri la komparaj subpozicioj; en la ceteraj ĉapitroj ni faris nur malgravajn korektetojn sed multajn etajn aldonojn; ankaŭ la Zamenhofajn ekzemplojn ni ĉie plimultigis.

En tiu tralaborado ni utiligis la rimarkojn kaj esplorojn, kiujn ni havis la okazon fari dum multjara kaj konstanta uzado de la lingvo, kaj ni kompreneble profitis el la studoj de aliaj gramatikistoj (*).

Pro praktikaj kialoj, la eldonisto decidis presigi jenan eldonon per tri kajeroj, el kiuj la unua entenos la Fonetikon, Morfologion kaj Sinetion; la dua la Sintakson de la Vorto, de la Propozicio kaj de la Frazo; la lasta la Vortfaradon kaj la Indeksojn. Ni devis do aliigi la numerojn de la paragrafoj kaj fari la ŝanĝojn postulitajn de tiu nova aranĝo.

Sed tiuj kompletigoj, ĝustigoj kaj reordigoj lasis ne tuŝita la plenan akordon pri la metodo kaj pri la solvoj, kiun ni atingis malgraŭ la radikala diferenco de niaj gepatraj lingvoj, kaj kiu prezentis eble la ĉefan garantion de la scienca valoro de la «*Ple-na Gramatiko*».

Pri unu punkto tamen ni deziras atentigi. Pro diversaj kaŭzoj — prospero de la movado en la nordeŭropaj landoj; malplia kunlaborado de slavlingvanoj, kio senigis nian literaturon je la kontakto kun tiu fekunda kaj iel naskiĝa lingvogrundo; okupo de gravaj postenoj fare de ĝermanlingvanoj — estiĝis ia malekvilibro inter la influoj de la diversaj naciaj lingvoj sur nian Esperanton, kaj ia superpezo de la ĝermana efiko. Nu, unu el la trajtoj, kiuj

(*) Ni multe ŝuldas kaj aparte dankas al niaj kolegoj akademianoj *M. C. Butler*, *W. J. Downes*, *F.A.F. Faulhaber*, *W.J.A. Manders* kaj al niaj korespondantoj *F.R. Banham*, *E.A. Haugen*, *R. Rossetti* pro iliaj utilaj kaj saĝaj konsiloj aŭ rimarkigoj; al *Dro T. Pumpr* pro liaj artikoloj rilataj al la po-problemo; al s-ro *Kenji Ossaka* pro la serio de liaj instruoplenaj studoj en «*La Revuo Orienta*»; kaj fine al s-ro *H.A. de Hoog* pro lia bonega libro «*Du Malsanoj en Esperanto*».

diferencigas la germanan (kaj nederlandan, danan, ktp.) lingvon disde la aliaj eŭropaj lingvoj, kaj disde Esperanto, estas ĝia fremdeco al la gramatika kategorio de la aspekto, t.e. al la konsidero de la ago koncerne ties daŭron aŭ plenumitecon. El tio rezultis, ke oni en tiuj landoj komence miskomprenis la esperantan uzadon de la participoj, kaj poste elpensis novan participsistemon ĉe la pasivaj verboj, kiu respondus al la aparta « logiko » de la ĝermanlingvanoj, sed tute ne konformas al la « spirito » de nia lingvo. Tiu reformo — ĉar ĝi estas, fakte, reformo — minacas per breĉo en la lingva kontinueco kaj tradicio, ĉar ĝi stampas erara, aŭ almenaŭ eksmoda, la Zamenhofan lingvuzon en *esenca* parto de la lingvo. Kaj sekvis aliaj reformproponoj: unuj ribelis kontraŭ la uzado de la *iel*-vortoj por esprimo de la grado, aliaj kontraŭ la uzado de *kiel* ĉe la komparoj, aliaj kontraŭ la subjunkciaj *ĝis* kaj *dum* ktp. Ĉi tiuj herezoj povis des pli senĝene cirkuli, ke ili tuŝas ne la vortojn, sed la sintakson, ne la eksteron, sed la internon, kaj la ekstero estas pli facile rimarkebla por la publiko. Efektive ne estas malfacile eksciti indignon kontraŭ manpleno da neologismoj, dum gravegaj mistraktoj de la manieroj, ekz-e, povas korupti la lingvon preskaŭ en kaŝo.

Tamen, kun la tempo, kelkaj esperantistoj ekkonsciis la danĝeron kaj kuraĝe reagis. Tiun reagon intencas apogi la nuna reeldono de nia verko bazita sur la fundamenta tradicio. En nia dua antaŭparolo (pĝ. 4) ni klarigis, kiel ni penis sekvi la Zamenhofan lingvuzon: ni estis, kaj estas, efektive, profunde konvinkitaj, ke nur sur tiu tereno, firma kaj klare difinita, ĉiuj esperantistoj povos, kun iom da toleremo, retrovi sian lingvan unuecon. Ni tie supre listigis 10 punktojn, ĉe kiuj la moderna uzado ŝajnas disiĝi de la Zamenhofa. Se oni rigardos tiujn punktojn, oni rekonos, ke temas pri malgravaĵoj, kaj parte pri tiaj aferoj, kiujn Zamenhof lasis ne plene deciditaj, parte pri ŝanĝetoj, kiuj estiĝis kvazaŭ per si mem dum jardekoj da literatura laborado. Sed se oni prenas tiujn ŝanĝetojn kiel pretekston por la renverso de la Zamenhofa verbsistemo, prefere ni revenu, eĉ en tiuj punktoj, al la Zamenhofaj kutimoj kaj formoj. Tamen ni kredas, ke la esperantistaro povos bone distingi inter malgrava spontana poluriĝo de la lingvosurfaco, kaj la arbitra, apriora logikumo baze de miskompreno, per kiu anoj de unu lingvogrupo volas trudi formojn kontraŭajn al la lingvosento de alilingvanoj kaj al nia tuta lingva tradicio.

Tial, reŝovigante ĉi tie nian seriozan kaj insistan alvokon al ĉiuj bonintencaj kaj devokonsciaj esperantistoj, ke ili konsentu pri la solvoj prezentitaj en nia verko, ni pure kaj simple petegas ilin reveni al la Zamenhofa tradicio, sola bazo de tiu unueco, kiu estas por nia movado la kondiĉo de la venko.

Budapest - Choisy-le-Roi, 1957.

La Aŭtoroj